ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΟΠΑΙΧΤΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Μια ειδική έκδοση

του ηλεκτρονικού περιοδικού

«Ο Καραγκιόζης Αλογόκριτος»

με τα βιογραφικά των ανθρώπων

του Κυπριακού

Θεάτρου Σκιών

ΜΑΪΟΣ 2022

Αγνάντιος

Στα Απομνημονεύματα του Σπαθάρη, ο Αγνάντιος αναφέρεται ως ο *«καραγκιοζοπαίχτης της Λεμεσού»* και συγκαταλέγεται στους μαθητές του Γεράσιμου του Κεφαλλονίτη. Σύμφωνα όμως με μια μεταγενέστερη παρατήρηση της Ανθής Χοτζάκογλου, το όνομα του «Αγνάντιου» ίσως και να αποτελεί *«ηχητική παρανόηση του ονόματος Kani Dayi»*, ενός τουρκοκύπριου καραγκιοζοπαίχτη, ο οποίος έδινε παραστάσεις Θεάτρου Σκιών στην Λεμεσό κατά τη δεκαετία του 1950. Κατά συνέπεια, το όνομα αυτό περιλαμβάνεται στους σχετικούς καταλόγους Ελλήνων καραγκιοζοπαιχτών εξαιτίας (ενδεχομένως) ενός λάθους στα Απομνημονεύματα του Σωτήρη Σπαθάρη.

Αντωνιάδης Χριστόδουλος Πάφιος (1904-1987)

Καταγόταν από την Χλώρακα επαρχίας Πάφου. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά με μεγάλη επιτυχία όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό. Οι ηρωικές παραστάσεις κυριαρχούσαν στο δραματολόγιό του. Ήταν μαθητής του Γεράσιμου του Κεφαλλονίτη, του Νίκου Σμυρνιού και του Αθηνόδωρου Γεωργιάδη. Όπως διηγείται στα Απομνημονεύματά του, *«όταν ήμουν 8 χρονών, ήλθεν στο χωριό μας ο καραγκιοζοπαίχτης Γεράσιμος, Έλληνας από την Κεφαλλονιάν, όπως έμαθα ύστερα. Λοιπόν ο πατέρας μου βοηθούσεν τον καφετζήν και έτσι έμπαινα ελεύθερα. Το πρώτον βράδυ που είδα, νόμιζα πως κατεβάζει δαιμόνια από την στέγην του καφενείου.* (…) *Έπαιζεν ο Νίκος ο Σμυρνιός στην «ΑΚΡΟΠΟΛΗΝ», έναντι της Αγοράς του Αγίου Αντωνίου. Έπαιζεν μιαν νύχταν Καραγκιόζην και μιαν νύχταν Φασουλήν. Έπαιζεν και ο Αθηνόδωρος πα στο τεισιόν, έναντι του Κολοκάση. Πήγαινα μιαν νύχταν στον Νίκον και μιαν στον Αθηνόδωρον. Ο Αθηνόδωρος μ' άρεσεν καλύτερα, γιατί έπαιζεν πατριωτικά. Ήτον μόλις ήλθεν απόξω. Έκαμεν, έλεγεν, στον πόλεμον και ήτον από το Όμοδος. Και έτσι πήρα αρκετά μαθήματα. Πήρα λοιπόν πασμάν, εσκάρωσα μιαν σκηνή, έκανα μόνος μου λίγους Καραγκιόζηες, τα πήραν στον νώμον και τράβηξα στον Γερόλακκον».*

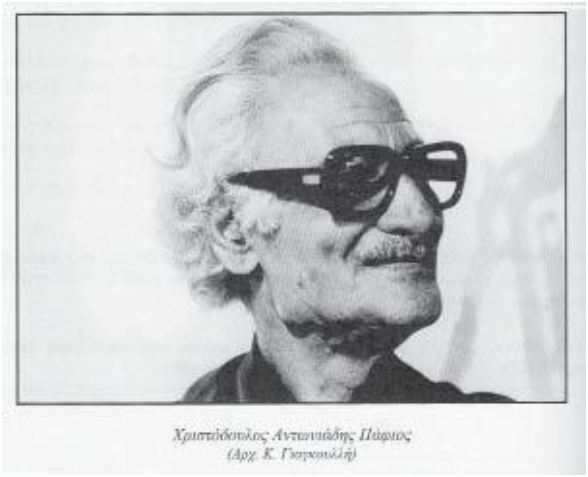

Χριστόδουλος Αντωνιάδης Πάφιος
(Αρχ. Κ. Γιαγκουλλή)

Γεωργιάδης Αθηνόδωρος (1895-1958)

Καταγόταν από το Όμοδος ή (κατά δεύτερη εκδοχή) από το Κοιλάνι. Ήταν ένας από τους Κύπριους καραγκιοζοπαίχτες που έμαθαν την τέχνη του Καραγκιόζη στην Ελλάδα, καθώς είχε πάρει μέρος ως εθελοντής στις πολεμικές επιχειρήσεις του ελληνικού κράτους κατά τη δεκαετία του 1910. Επέστρεψε στην Κύπρο στα τέλη της ίδιας δεκαετίας, έχοντας όμως μάθει και τα μυστικά της τέχνης του Θεάτρου Σκιών. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά μέχρι το 1950 περίπου και με μεγάλη επιτυχία σε ολόκληρη την Κύπρο και ιδιαίτερα στην επαρχία Λεμεσού.

Αθηνόδωρος Γεωργιάδης
(Αρχ. Κ. Γιαγκουλλή)

Γεωργίου Θεμιστοκλής (1910-1965)

Καταγόταν από την Κοντέα. Ήταν μαθητής του Γεράσιμου του Κεφαλλονίτη και (σύμφωνα με τους Χαράλαμπο Δημοσθένους και Λεωνίδα Λεωνίδου) παρουσίαζε κυρίως ηρωικές παραστάσεις.

Διαμαντής Διονύσης Τζάνε

Συγκαταλέγεται στους Ελλαδίτες κουκλοπαίχτες, οι οποίοι (εκτός από το κουκλοθέατρο) *«κατείχαν»* ενδεχομένως και εξασκούσαν επίσης και την τέχνη του Θεάτρου Σκιών. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά στην Κύπρο κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

Ζινελής Αντώνης

Μνημονεύεται (από τον Ανδρέα Ιδαλία) ως ένας Ελλαδίτης καραγκιοζοπαίχτης, ο οποίος δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά στην Κύπρο στα μέσα της δεκαετίας του 1930 (με συγκεκριμένη αναφορά για παράσταση Καραγκιόζη του Ζινελή το έτος 1935 στο κέντρο «Άλπεις»). Κατά τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή όμως, η ανωτέρω πληροφορία δεν είναι διασταυρωμένη, ενώ ο ίδιος ερευνητής εικάζει ότι ενδεχομένως το όνομα «Ζινελής» να παραπέμπει σε όνομα τουρκοκύπριου καραγκιοζοπαίχτη και συγκεκριμένα στον Huseyin Aynali.

Θεμιστοκλέους Ευθύμιος (Θυμής) (1919-1992)

Καταγόταν από την Κακοπετριά. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή, στον Ευθύμιο Θεμιστοκλέους *«δόθηκε η ευκαιρία να δει έργα Καραγκιόζη από τον Γεράσιμο, τον Νίκο Ιωάννου και τον Κώστα Μαυροθαλασσίτη»*. Επιπροσθέτως, κατά τον ίδιο ερευνητή, ο Ευθύμιος Θεμιστοκλέους παρουσίαζε παραστάσεις κυρίως για το παιδικό κοινό και με μαυρόασπρες φιγούρες, διότι *«το χρώμα δεν συνάδει, λέει, με τη σκιά, που είναι πάντα μαύρη»*.

Ιδαλίας Ανδρέας (1917-1996)

Καταγόταν από την Λευκωσία. Όπως αναφέρει ο ίδιος, *«το Ιδαλίας το πήρα από το χωρίον μητέρας»*. Ήταν μαθητής του Γιώργου Λαουτάρη Χατζηττοφή. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό. Σύμφωνα με τον Γιαγκουλλή, ο Ιδαλίας *«κάποτε που έπαιζε τον "Κατσαντώνη", δέχτηκε επίθεση η σκηνή του από κάποιο φανατικό θεατή, που με κανένα τρόπο δεν ήθελε οι Τούρκοι να σκοτώσουν τον Κατσαντώνη!* (…) *Όταν το κοινό του είναι άνθρωποι μεγάλοι, καμιά δυσκολία για τον Ιδαλία. Τα πράγματα, ωστόσο, δυσκολεύουν και πλέκονται, όταν το ακροατήριο αποτελείται από παιδιά. Γιατί τότε ο καραγκιοζοπαίχτης είναι υποχρεωμένος να απλουστεύσει τα πράγματα»*.

Ιδαλίας Γιώργος (1939-2020)

Γεώργιος Α. Ιδαλίας
(Αρχ. Κ. Γιαγκουλλή)

Γεννήθηκε στην Λεύκα. Είναι γιος του καραγκιοζοπαίχτη Ανδρέα Ιδαλία, από τον οποίο έμαθε την τέχνη του Καραγκιόζη. Ο ίδιος διηγείται τα εξής για την πρώτη επαφή του με το Θέατρο Σκιών: *«Θυμάμαι, όταν ήμαστε τόσο δα πιτσιρίκια, να μαζευόμαστε όλοι στο σπίτι μου στον Άι-Κασσιανό και να στήνουμε τη δική μας παράσταση.* (…) *Είναι στιγμές που δεν ξεχνιούνται. Στιγμές ζυμωμένες με τη φτώχεια της εποχής και γλύκαιναν όμως αυτή τη φτώχεια οι μικροχαρές, η μεγαλύτερη από τις οποίες ήταν ο Καραγκιόζης. Θυμάμαι χαρακτηριστικά ένα βράδυ, όταν το κερί που ανάβαμε για να φωτίζεται το πανί, έπεσε πάνω στο σεντόνι και το κάψαμε. Μας έβαλε η μάνα μου μπροστά, αλλά εμείς την άλλη κιόλας μέρα ξαναστήσαμε το σκηνικό μας»*. Η συστηματική δραστηριοποίηση του Γιώργου Ιδαλία στο χώρο του Θεάτρου Σκιών πραγματοποιήθηκε με την παρότρυνση του Κωνσταντίνου Γιαγκουλλή. Ο Ιδαλίας χαρακτηρίστηκε σύντομα *«άξιος αντικαταστάτης»* του πατέρα του, ενώ σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή, *«όσα δεν μπορεί να πει ο λαός με μια φωνή, μπορεί να τα πει ο Καραγκιόζης, κι αυτό προσπαθεί να πετύχει ο Ιδαλίας»*.

Ιωάννου Νίκος ή «Βραχνός» (1904-1985)

Καταγόταν από το Λιμνάτι Λεμεσού. Ήταν μαθητής του Ανδρέα Σουλιώτη και (κατά τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή) *«εργάστηκε μαζί του ως τσιράκι μέχρι το 1922. Τότε ο Σουλιώτης αναχώρησε για την Μικρά Ασία και άφησε τη σκηνή και τις φιγούρες του στον Ιωάννου, που συνέχισε μόνος τώρα το επάγγελμα του καραγκιοζο-παίχτη»*. Επιπροσθέτως, αναφέρεται από τον Αλέκο Κωνή ότι *«ο Νίκος Ιωάννου ήταν μια ζωή περιπλανώμενος σε όλη την Κύπρο, από το ένα χωριό στο άλλο, από την μια πόλη στην άλλη, παρουσιάζοντας παραστάσεις Καραγκιόζη»*. Χαρακτηριζόταν επίσης και ως «Βραχνός» από την ιδιαίτερα βραχνή φωνή του, ενώ τέλος ήταν πολύ γνωστός και ως ταχυδακτυλουργός και υπνωτιστής.

Καραβιώτης Νικήτας

Ο Νικήτας Καραβιώτης μνημονεύεται στα Απομνημονεύματα του Χριστόδουλου Αντωνιάδη, ο οποίος αναφέρει ότι (γύρω στα 1925) *«περνώντας από την Λευκωσίαν, έμαθα πως παίζει στου Καραβιώτη, έναντι του Δημαρχείου, ο Νικήτας ο Καραβιώτης»*. Η ανωτέρω διήγηση οδηγεί στην εικασία ότι ο Καραβιώτης είχε μαθητεύσει μάλλον σε Ελλαδίτη καραγκιοζοπαίχτη και όχι σε Κύπριο, γιατί (σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή) *«ήταν πολύ παλιός, για να μάθει την τέχνη από Κύπριο»*.

Κεφαλλονίτης Γεράσιμος (1857-1936 ή 1937)

Καταγόταν από την Κεφαλονιά. Η καλλιτεχνική του δραστηριότητα εντοπίζεται στην Κύπρο, όπου παντρεύτηκε (στην Λεμεσό) και *«για τριάντα χρόνια, χειμώνα καλοκαίρι, έπαιζε σε όλες τις πολιτείες και τα χωριά της Κύπρου»*, όπως αναφέρει ο Σωτήρης Σπαθάρης. Η πρώτη παράσταση του Γεράσιμου στην Κύπρο χρονολογείται τουλάχιστον το έτος 1906. Για το λόγο αυτό, θεωρείται ο πρώτος Ελλαδίτης καραγκιοζοπαίχτης που δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά στο νησί (σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή) με αποτέλεσμα να αποκαλείται επίσης *«ο πατέρας του κυπριακού Θεάτρου Σκιών»*. Ιδιαίτερα τονίζεται επίσης ότι ο Γεράσιμος έκανε γνωστά τα ηρωικά έργα του Θεάτρου Σκιών στην Κύπρο. Κοντά του, τέλος, *«μαθήτευσε μια πλειάδα Κυπρίων που εξέμαθαν την τέχνη του Καραγκιόζη και την άσκησαν με αγάπη και συνέπεια»*, όπως ο Χριστόδουλος Αντωνιάδης, ο οποίος αναφέρει ότι ο Γεράσιμος ήταν αυτός *«που μου γέννησεν την ιδέαν και τον θαυμασμόν της τέχνης αυτής»*.

Κισσονέργης Ιωάννης ή Μούζος (1914-1993)

Καταγόταν από την Κισσόνεργα Πάφου. Σχετικά με τη μαθητεία του, αναφέρει ο ίδιος στα Απομνημονεύματά του: *«Γνώρισα τον Νίκον Ιωάννου. Μπήκα και στην σκηνή και τον βοήθησα. Γνώρισα κάποιον Θεμιστοκλήν. Γνώρισα τον Γεράσιμον, ελλαδίτης, νησιώτης. Γνώρισα, τέλος, τον Αθηνόδωρον, από το Όμοδος Λεμεσού, ένας που, χωρίς να θέλω να θίξω όλους τους άλλους, ήταν ο καλύτερος και από αυτόν τον Πάφιον»*. Κάποια φορά που ο Κισσονέργης παρουσίασε το ηρωικό έργο *«Μάρκος Μπότσαρης»*, ένας Τούρκος λοχίας ρώτησε: *«Ποιος παίζει δαχαμαί Καραγκιόζη;»*, για να πάρει την απάντηση από τον καφετζή, ο οποίος έδειξε τον Κισσονέργη και είπε: *«Έν' τζείνος που 'ν' δίπλα σου»*. Ακολούθησε τότε ο εξής διάλογος ανάμεσα στο Τούρκο λοχία και τον Κισσονέργη: *«Έν' αλήθεια πως ξετιμάζεις τους Τούρκους;»*, *«Ξέρεις ελληνικά να διαβάζεις; Πάρ' το χαρτίν τζαι διάβασε να καταλάβεις είντα 'ν' που παίζω»*. Τότε, ο Τούρκος λοχίας είδε το σκίτσο του Μάρκου Μπότσαρη στο βιβλίο και αμέσως είπε: *«Έν' τούτος που σκοτώνει Τούρκους;»*, *«Άρπαξαν την γυναίκα του, την πήραν στο σεράι»*, *«Και γιατί εν τους κτύπησε στο σπίτι;»*, *«Αυτός ήταν στο βουνό με άλλους, γιατί αν ήταν στο σπίτι, δεν θα τολμούσαν να κοντέψουν το σπίτιν του. Αν μετροφυλλήσεις την ιστορίαν την δικήν σας, θα τον έβρεις και προσέξεις ποιος ήτουν»*, *«Και ποιος ήτουν τούτος ο Μάρκος Μπότσαρης;»*, *«Ήταν Σουλιώτης»*, *«Αν μάθω πως ιβρίζεις τους Τούρκους, θα σου πάρομεν την άδεια»*. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή, *«χωρίς αμφιβολία, ο Κισσονέργης είναι ο πιο προβληματισμένος Κύπριος καραγκιοζοπαίχτης, που συνειδητοποίησε, όσο κανένας άλλος, το λειτουργικό ρόλο του Θεάτρου Σκιών, το οποίο υπηρέτησε με πάθος, συνέπεια και τιμιότητα για 40 τόσα χρόνια»*.

Ιωάννης Κισσονέργης
(Φωτ. Κ. Γιαγκουλλή)

Κοκωνάς Αντώνης (1920-1983)

Καταγόταν από την Ευρύχου. Σύμφωνα με τις προσωπικές του διηγήσεις, έμαθε την τέχνη του Θεάτρου Σκιών κατά κύριο λόγο από τον Αθηνόδωρο Γεωργιάδη και δευτερευόντως από τον Ιωάννου. Όπως διηγείται ο ίδιος χαρακτηριστικά, *«ξεκινήσαμε με τη γυναίκα μου για να ζήσομεν πάλι στα ανακουφιστικά, στρατιωτικά και Καραγκιόζη. Ο Καραγκιόζης ήταν πάντοτε η σωτηρία μας. Λίγα πολλά κρατούσαμε πάντα χρήματα.* (…) *Όταν πήγα στο Λονδίνον, αρκετοί Κυπραίοι μου είπαν γιατί να μην πάρω και Καραγκιόζηδες μαζί μου. Έγραψα στην Κύπρο στην γυναίκα μου και με την πρώτη ευκαιρία που θα εύρει, να μου στείλει μερικούς. Ποιους, βέβαια, της έγραψα. Αλλά άργησε να βρει τον κατάλληλον και έως ότου να μου τους στείλει, ήταν που θα έμπαινα στο Νοσοκομείον για εγχείρησην. Πρόλαβα και έδωσα μίαν παράστασην στο Ritz School, Ritz Street»*.

Κωνσταντίνου Κωστάκης (1910-2000)

Καταγόταν από την Τεμπριά και ήταν μαθητής του Ευθύμιου Θεμιστοκλέους.

Μαριδάκης Δ.

Συγκαταλέγεται στους Ελλαδίτες κουκλοπαίχτες, οι οποίοι (εκτός από το κουκλοθέατρο) «κατείχαν» ενδεχομένως και εξασκούσαν επίσης και την τέχνη του Θεάτρου Σκιών. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά στην Κύπρο από τα τέλη του 19ου αιώνα και εξής.

Μαυροθαλασσίτης Κώστας (1903-1963)

Καταγόταν από την Λεμεσό. Το κανονικό του επάγγελμα ήταν ψαράς.
Υπάρχει μια σύγχυση ως προς τα βιογραφικά του στοιχεία. Η πληροφορία ότι πολέμησε στην Ελλάδα (κατά τη δεκαετία του 1910) λογικά δεν ευσταθεί, αν όντως γεννήθηκε το έτος 1903. Με την ίδια λογική, πιθανότατα να μην ισχύει και η εκδοχή ότι ήταν μαθητής του Χαρίλαου Πετρόπουλου κατά την εποχή που ο Μαυροθαλασσίτης πολεμούσε δήθεν ως εθελοντής στην Ελλάδα και ειδικότερα στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Ίσως να είχε μαθητεύσει κοντά στον Πετρόπουλο σε πιο μικρή ηλικία και την εποχή που ο Χαρίλαος δραστηριοποιούταν καλλιτεχνικά στην Κύπρο γύρω στα 1910. Αναφέρεται, όμως, και η εκδοχή ο Μαυροθαλασσίτης να ήταν αυτοδίδακτος. Το επώνυμο «Μαυροθαλασσίτης» πάντως δεν θα πρέπει μάλλον να ταυτίζεται με τον Ελλαδίτη Πετροθαλασσίτη, ο οποίος φέρεται να είχε δραστηριοποιηθεί καλλιτεχνικά στην Κύπρο κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1940 και ειδικότερα το 1945.

Κ. Μαυροθαλασσίτης

Νικολάου Στέλιος (1917-1983)

Καταγόταν από την Γεροσκήπου. Ήταν μαθητής του Χριστόδουλου Αντωνιάδη. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή, ο Νικολάου *«έπαιξε και σε τουρκοκυπριακά χωριά (Σταυροκώννου, Λουρουτζίνα, Κούκλια). Στην Σταυροκώννου, θυμάται, είχε επεισόδιο με τους Τουρκοκύπριους, που δεν δέχονταν να χτυπά ο Μπαρμπαγιώργος τον Βεληγκέκα»*.

Ορφανίδης Μιχάλης

Γεννήθηκε στον Κάμπο και έμαθε την τέχνη του Θεάτρου Σκιών κοντά στον καραγκιοζοπαίχτη Νίκο Ιωάννου.

Χρίστος Παής
(Φωτ. Κ. Γιαγκουλλή)

Παής Εγγλέζου Χρήστος (1917-1996)

Καταγόταν από τον Άγιο Δομέτιο Λευκωσίας. Ήταν μαθητής του Γεράσιμου Κεφαλλονίτη, του Νίκου Ιωάννου και του Χριστόδουλου Αντωνιάδη. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά και στο εξωτερικό κατά τη στρατιωτική του θητεία στην Γερμανία και στην Αγγλία (κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1940). *«Όταν επέστρεψε στην Κύπρο, συνέχισε ως καραγκιοζοπαίχτης, παίρνοντας βοηθό του τον Κώστα Τσιλλαρία»*.

Παπακώστας Νίκος (1904-1970)

Συγκαταλέγεται στους Ελλαδίτες κουκλοπαίχτες, οι οποίοι (εκτός από το κουκλοθέατρο) «κατείχαν» ενδεχομένως και εξασκούσαν επίσης και την τέχνη του Θεάτρου Σκιών. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά κυρίως στο Βαρόσι της Κύπρου.

Παπλωματάς Σοφοκλέους Κώστας (;-1974)

Καταγόταν από την Γεράσα Λεμεσού. Ήταν πιθανότατα μαθητής του Γιώργου Χατζηττοφή.

Παράσχος

Γεννήθηκε περίπου στα 1920. Όπως αναφέρει (στα Απομνημονεύματά του) ο Χριστόδουλος Αντωνιάδης, *«στο Βαρόσιν γνώρισα και έναν Παράσχον. Είναι στην Αγγλία τώρα. Λοιπόν, κι αυτός μου 'παν πως έπαιξεν σε διάφορα χωριά. Αστείος και αυτός, που, αν συνέχιζεν, θα επροόδευεν»*.

Πάφιος Αχιλλέας (1928-1987)

Καταγόταν από την Χλώρακα Πάφου. Ήταν γιος και μαθητής του Χριστόδουλου Πάφιου. Ο ίδιος διηγείται ότι *«από δώδεκα ετών πρωτάρχισα να πηγαίνω με τον πατέρα μου Πάφιο στις διάφορες παραστάσεις που έδινε και τον βοηθούσα στη σκηνή μέσα, για την αποπεράτωση της παραστάσεως. Σε τόσες παραστάσεις πήγα και βοηθούσα τον πατέρα μου, έτσι ώστε να μάθω την τέχνη αυτή»*. Τα τέσσερα από τα παιδιά του Αχιλλέα Πάφιου ασχολήθηκαν με το Θέατρο Σκιών: ο Κώστας (λιγότερο), περισσότερο ο Αναστάσιος (1951-2006) και κυρίως ο Χρήστος και ο Γιάννης.

Πάφιος Νέαρχος (1906-1964)

Καταγόταν από την Νατά της Πάφου. Ήταν μαθητής του Χριστόδουλου Αντωνιάδη και του Παναγιώτη Τσέλιγκα. Η καριέρα του σταμάτησε αρκετά πρόωρα, καθώς *«δολοφονήθηκε το 1964 από Τουρκοκύπριους στασιαστές στην Πάφο»*.

Πάφιος (Αντωνίου) Χριστόδουλος

Γεννήθηκε στην Χλώρακα της Πάφου και είναι εγγονός του Χριστόδουλου Αντωνιάδη Πάφιου (1904-1987), από τον οποίο έμαθε την τέχνη του Θεάτρου Σκιών. Η καλλιτεχνική του δραστηριότητα ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1990 και (εκτός των άλλων) συνδέεται ιδιαίτερα με το χώρο της εκπαίδευσης.

Πετροθαλασσίτης

Μνημονεύεται ως Ελλαδίτης καραγκιοζοπαίχτης που έδωσε παράσταση στην Κύπρο το έτος 1945 και δεν θα πρέπει μάλλον να ταυτίζεται με τον Κώστα Μαυροθαλασσίτη.

Σμυρνιός Νίκος

Καταγόταν από την Σμύρνη. Δραστηριοποιήθηκε καλλιτεχνικά στην Κύπρο κατά τη δεκαετία του 1920 και ήταν δάσκαλος του Χριστόδουλου Αντωνιάδη, ο οποίος είχε δει τον Σμυρνιό να παρουσιάζει παράσταση Καραγκιόζη στο καφενείο «Ακρόπολις» της Λευκωσίας το 1923. Συγκαταλέγεται στους καραγκιοζοπαίχτες ελλαδικής προέλευσης, οι οποίοι *«έδωσαν παραστάσεις στην Κύπρο»*.

Σουλιώτης Ανδρέας (;-1922)

Ήταν Ελλαδίτης στην καταγωγή και *«επισκέπτης καραγκιοζοπαίχτης»* στην Κύπρο. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή, ο Ανδρέας Σουλιώτης *«είχε συνοδεύσει τον πατέρα του, όταν αυτός κατέβηκε στην Κύπρο με ένα θίασο γυναικών. Αργότερα εγκαταστάθηκαν οικογενειακώς στον Άγιο Σέργιο Αμμοχώστου, οπότε ο γιος του άρχισε να δίνει παραστάσεις Καραγκιόζη. Κοντά του μαθήτευσε ο Νίκος Ιωάννου, στον οποίο ο Σουλιώτης άφησε τα σύνεργα της τέχνης του (φιγούρες, σκηνή, εργαλεία), όταν επιστρατεύτηκε και αναχώρησε το 1922 για την Μικρά Ασία, όπου σκοτώθηκε»*.

Τσέλιγκας Παναγιώτης (1914-1997)

Καταγόταν από την Πενταλιά της Πάφου. Ήταν μαθητής του Γεράσιμου του Κεφαλλονίτη και του Θεμιστοκλή Γεωργίου. Αφηγείται ότι βλέποντας τον Γεράσιμο να παίζει Καραγκιόζη στην Λευκωσία, *«τον επλησίασα και του είπουν να με πάρει μαζίν του, γιατί θέλω να μάθω Καραγκιόζην. Ήμουν τότες 16 χρονών (1930).* (…) *Ο κόσμος αγάπαν πολλά τον Καραγκιόζην. Ήταν αξιαγάπητος. Εκεί μίαν νύχταν έπαιξα το έργον "Η Φιλική Εταιρεία". Κάποιος Τούρκος αστενομικός μπήκεν στο καφενείον. Όταν έκλεισα την παράστασην και είπουν στο ακροατήριον. -Παιδιά, άρκοψες είναι η συνέχεια, λέγει μου και ο αστενομικός. Αύριον να έλθεις στο πολίτσιν και θέλει σε ο λοχίας. Εντάξει! Την άλλην ημέραν πήγα. Λέγει μου ο λοχίας. -Ποιος είσαι εσύ και σκοτώνεις πασιάδες; -Γιατί, λέγω του, επήγα και ήβρα πασιάν και σκότωσά τον; Έτο! Έδωσά την του μπακκαβά και έσυρά τον κάτω! Λέγει μου. -Απόψε δεν θα παίξεις! Λέγω του. -Πλήρωσ' με. Εγώ θα παίξω και να με πάρεις δικαστήριον για φονιάν και θα τους έχω μαζίν μου να τους παρουσιάσω στον δικαστήν. Αμέσως σιώπησεν»*.

Παναγιώτης Τσέλιγκας (Αρχ. Κ. Γιαγκουλλή)

Τσιλλαρίας Κώστας (1921-1988)

Καταγόταν από τον Άγιο Δομέτιο. Όπως διηγείται ο ίδιος, *«εις το χωριό μου (Άγιος Δομέτιος) εσύχναζαν καραγκιοζοπαίχτες. Ήμουν περίπου 8-9 χρονών και μου άρεσε να πηγαίνω Καραγκιόζη. Ο πρώτος καραγκιοζοπαίχτης που ήρθε στο χωριό μου, εζήτησε ένα μικρό για να πάει να παίξει το καμπανελλί για να έρθει ο κόσμος στον Καραγκιόζη. Τότε πήγα εγώ. Όταν επέστρεψα, μου είπε: "Απόψε να έρθεις μέσα στη σκηνή, για να με βοηθήσεις". Έτσι και εγώ πήγα, τον βοήθησα, μου άρεσε τόσο πολύ, που άρχισα να βάζω στο μυαλό μου ό,τι έγινε. Από τότε, όποιος καραγκιοζοπαίχτης ερχόταν στο χωριό, ήμουν ο μοναδικός που πήγαινε και τον βοηθούσε μέσα στη σκηνή. Γι' αυτό απόκτησα μεγάλη πείρα»*. Ο Τσιλλαρίας μαθήτευσε επίσης κοντά στον Χρήστο Εγγλέζου Παή.

Τσιτούρης Νίκος (;-περίπου 1920)

Καταγόταν από την Σάμο. Συγκαταλέγεται *«στα ονόματα των Ελλαδιτών καραγκιοζοπαιχτών που επισκέφτηκαν την Κύπρο»*.

Χαραλάμπους Ουλής Ιουλιανός (1904-1982)

Καταγόταν από το Βαρόσι και ήταν μαθητής κατά κύριο λόγο του Χριστόδουλου Αντωνιάδη.

Χαραλάμπους Χαράλαμπος

Χατζηγεωργίου Αγαθοκλής

Γεννημένος στην Πάφο το έτος 1926, γνώρισε την τέχνη του Καραγκιόζη σε μικρή ηλικία κοντά στον Χριστόδουλο Αντωνιάδη. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή, *«σε ηλικία 10 ½ ετών, μιμούμενος το συγγενή της μητέρας του Χρ. Πάφιο, έγινε καραγκιοζοπαίχτης, για να βοηθήσει τη μητέρα του να εξασφαλίσει τα προς το ζην της οικογένειας»*. Ο Χατζηγεωργίου εγκατέλειψε κατόπιν το Θέατρο Σκιών και ασχολήθηκε με πολλά άλλα επαγγέλματα.

Γιώρκος Χατζηττοφής Λαουτάρης

Χατζηττοφής Λαουτάρης Γιώργος (1901-1965)

Καταγόταν από την Λευκωσία. Ήταν μαθητής του Γεράσιμου του Κεφαλλονίτη και δάσκαλος του γιου του (δηλαδή του Τάκη Χατζηττοφή) και του Ανδρέα Ιδαλία.

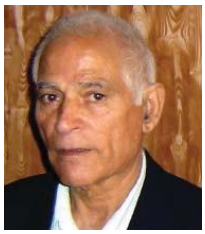

Χατζηττοφής Λαουτάρης Τάκης (1927-2014)

Γεννήθηκε στην Λευκωσία. Ήταν γιος του Γιώργου Λαουτάρη Χατζητοφφή, από τον οποίο έμαθε την τέχνη του Θεάτρου Σκιών, ενώ ασχολήθηκε και με το κουκλοθέατρο. Πολύ σημαντικές είναι οι απόψεις του για την κοινωνική διάσταση της προσωπικότητας του Καραγκιόζη: *«Σε κανένα έργο ο Καραγκιόζης δεν λυγάει. Η στάση του εμπνέει ελπίδα για καλύτερες μέρες, τόσο από εθνικής, όσο και από κοινωνικής πλευράς. Μιλούσε για τη φτώχεια. Ο ίδιος ήταν νηστικός και ξυπόλυτος. Η δική του, ωστόσο, φτώχεια ήταν και φτώχεια του κοινού του»*. Εξίσου σημαντικές είναι και οι απόψεις του για την αμεσότητα και την παιδαγωγική αξία του Θεάτρου Σκιών: *«Αρκετές φορές ανάμεσα στους θεατές και τον Καραγκιόζη υπήρχε μια επικοινωνία καταπληκτική. Οι θεατές μιλούσαν με τον Καραγκιόζη! Τον παρότρυναν (ή τους παρότρυνε) να κάνει ή να μην κάνει κάτι.* (…) *Πιστεύω πως μέσω μελετημένων ιστοριούλων θα εδίδασκε στα παιδιά με πολύ θετικά αποτελέσματα, γιατί μπορεί να αγαπηθεί και να επιδράσει σε μικρές ηλικίες»*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Γιαγκουλλής Κωνσταντίνος, *Η τέχνη του Καραγκιόζη στην Κύπρο και τα Απομνημονεύματα του Χριστόδουλου Πάφιου*, Λευκωσία 1982.

Γιαγκουλλής Κωνσταντίνος, *Το Θέατρο Σκιών της Κύπρου: Το κουκλοθέατρο και η ταχυδακτυλουργία μέσα από τα κείμενα και τις αφηγήσεις των καλλιτεχνών και τον τύπο της εποχής (1894-2009)*, Λευκωσία 2009.

Κισσονέργης Γιάννης, *Τ' Απομνημονεύματά μου ή πώς έγινα καραγκιοζοπαίχτης (φιλολογική επιμέλεια, εισαγωγή, σχόλια Δρα Κ. Γ. Γιαγκουλλή)*, Λευκωσία 1985.

Σπαθάρης Σωτήρης, *Αυτοβιογραφία και η Τέχνη του Καραγκιόζη*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1992.

Χοτζάκογλου Ανθή, *Η παρουσία των καραγκιοζοπαικτών Σωτήρη και Ευγένιου Σπαθάρη στην Κύπρο: Οι μαρτυρίες του αρχείου Ν. Ιωάννου στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Κύπρου*, Ανάτυπο, Λευκωσία 2011.

Χοτζάκογλου Ανθή, *Καραγκιοζοπαίκτες της Σολέας: Θ. Θεμιστοκλέους, Α. Κοκωνάς, Γ. Ιδαλίας*, Ανάτυπο, Λευκωσία 2012.

Για ηλεκτρονικό ευρετήριο,
πατήστε τα πλήκτρα ***Ctrl*** *και* ***F***
και γράψτε το όνομα που αναζητείτε.